www.xtrapapers.com

Rewarding Learning

Uimhir Lárionaid

Uimhir Iarrthóra

General Certificate of Secondary Education
2018

Foghlaim don tSaol agus don Obair: Líneach

Aonad 3

[GLW31]

GLW31

DÉ hAOINE 11 BEALTAINE, MAIDIN

AM

1 uair 30 nóiméad.

TREOIR D'IARRTHÓIRÍ

Scríobh d'Uimhir Lárionaid agus d'Uimhir Iarrthóra sna spásanna chuige sin ag barr an leathanaigh seo.
Ní mór duit na ceisteanna a fhreagairt sna spásanna chuige sin.
Ná scríobh taobh amuigh den achar bhoscáilte ar gach leathanach nó ar leathanaigh bhána.
Comhlánaigh le dúch dubh amháin. **Ná scríobh le peann glóthaí.**
Tá an t-iatán (ina bhfuil **Foinsí A, B agus C**) le húsáid le Ceisteanna **4**, **5**, **6**, **7**, **8** agus **9**.
Freagair **gach** ceist i **Roinn A agus Roinn B**.
Freagair **dhá** cheist i **Roinn C**.

EOLAS D'IARRTHÓIRÍ

Is é 80 an marc iomlán don pháipéar seo.
Measúnófar caighdeán na cumarsáide scríofa i gCeisteanna **4–9**.
Léiríonn figiúirí idir lúibíní atá priontáilte ar thaobh na láimhe deise de leathanaigh na marcanna atá ag dul do gach ceist nó do gach cuid de cheist.

11189.07

www.xtrapapers.com

Roinn A

Freagair **gach** ceist sa roinn seo.

Saoránacht Áitiúil agus Dhomhanda

Eochair-institiúidí daonlathacha agus an ról acu maidir le cuimsiú, cóir agus daonlathas a chur chun cinn is ábhar don cheist seo.

1 (a) Ainmnigh **dhá** pháirtí polaitíochta i dTuaisceart Éireann.

1. ______________________________ [1]

2. ______________________________ [1]

(b) Sainaithin **agus** mínigh ról **dhá** roinn rialtais Thuaisceart Éireann.

1. ______________________________

____

____

______________________________ [2]

2. ______________________________

____

____

______________________________ [2]

www.xtrapapers.com

(c) Sainaithin **agus** mínigh **dhá** fháth ar chóir do dhaoine i ngrúpaí mionlaigh vótáil a dhéanamh i dtoghcháin.

1. ____

____

____

____ [2]

2. ____

____

____

____ [2]

[Tiontaigh an leathanach

www.xtrapapers.com

Forbairt Phearsanta

Baol a aithint, a mheasúnú agus a bhainistiú is ábhar don cheist seo.

2 **(a)** Scríobh **dhá** dhóigh a dtig le scoil tionchar dearfach a imirt ar iompraíocht duine óg.

1. ______________________________ [1]

2. ______________________________ [1]

(b) Mínigh **dhá** dhóigh a bhféadann iompraíocht frithshóisialta dul i bhfeidhm ar phobal áitiúil.

1. ______________________________

____

____

______________________________ [2]

2. ______________________________

____

____

______________________________ [2]

www.xtrapapers.com

(c) Mínigh **dhá** dhóigh a bhféadtar iompraíocht dul i riosca a sheachaint le tacaíocht tuismitheoirí.

1. ____

____

____

____ [2]

2. ____

____

____

____ [2]

[Tiontaigh an leathanach

www.xtrapapers.com

Infhostaitheacht

Cearta agus freagrachtaí fostóirí agus fostaithe is ábhar don cheist seo.

3 **(a)** Ainmnigh **dhá** chúiteamh airgeadais a fhéadann fostóirí a thabhairt dá gcuid fostaithe má chomhlíonann siad na freagrachtaí acu san ionad oibre.

1. ______________________________ [1]

2. ______________________________ [1]

(b) Sainaithin **agus** mínigh **dhá** fháth a mbeadh fostóir ag éileamh ar fhostaithe gléas cosanta a chaitheamh san ionad oibre.

1. ______________________________

____

____

______________________________ [2]

2. ______________________________

____

____

______________________________ [2]

www.xtrapapers.com

(c) Sainaithin **agus** mínigh **dhá** fháth ar chóir do dhuine atá ag cur gnólacht ar bun a bheith feasach ar shaincheisteanna timpeallachta.

1. ____

____

____

____ [2]

2. ____

____

____

____ [2]

www.xtrapapers.com

Roinn B

Freagair **gach** ceist sa roinn seo.

Saoránacht Áitiúil agus Dhomhanda

4 Léigh **Foinse A** agus bain úsáid aisti le cuidiú leat an cheist seo a fhreagairt.

(a) Mínigh **dhá** fháth a bhfuil cearta daonna tábhachtach i sochaí dhaonlathach.

1. ____

____

____

____ [2]

2. ____

____

____

____ [2]

www.xtrapapers.com

(b) Mínigh ról Choimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta an Duine.

[6]

[Tiontaigh an leathanach

www.xtrapapers.com

Forbairt Phearsanta

5 Léigh **Foinse B** agus bain úsáid aisti le cuidiú leat an cheist seo a fhreagairt.

(a) Mínigh **dhá** éifeacht fhisiceacha de mhí-úsáid alcóil.

1. ______________________________

____

____

______________________________ [2]

2. ______________________________

____

____

______________________________ [2]

www.xtrapapers.com

(b) Mínigh na héifeachtaí dearfacha mothúchánacha a bhaineann le halcól a ól sa mheasarthacht.

[6]

www.xtrapapers.com

Infhostaitheacht

6 Léigh **Foinse C** agus bain úsáid aisti le cuidiú leat an cheist seo a fhreagairt.

(a) Mínigh **dhá** fháth a n-eagródh múinteoirí Lá Scileanna Agallaimh do dhaltaí.

1. ______________________________

[2]

2. ______________________________

[2]

www.xtrapapers.com

(b) Mínigh na fáthanna a bhfuil beann ag fostóirí ar inniúlachtaí agus cáilíochtaí pearsanta sna fostaithe acu.

[6]

[Tiontaigh an leathanach

www.xtrapapers.com

Roinn C

Freagair **dhá** cheist ón roinn seo.

Saoránacht Áitiúil agus Dhomhanda

7 Agus tagairt á déanamh agat d'**Fhoinse A agus** don eolas agat féin, luacháil na dóigheanna ar féidir le grúpa áitiúil pobail caighdeán na beatha i gceantar a fheabhsú.

[10]

www.xtrapapers.com

Forbairt Phearsanta

8 Agus tagairt á déanamh agat d'**Fhoinse B agus** don eolas agat féin, luacháil ról grúpaí féinchabhrach mar straitéis le mí-úsáid alcóil a laghdú.

[10]

[Tiontaigh an leathanach

www.xtrapapers.com

Infhostaitheacht

9 Agus tagairt á déanamh agat d'**Fhoinse C agus** don eolas agat féin, luacháil an tionchar ar fhostaí a bhaineann le bheith mar bhall de cheardchumann.

[10]

www.xtrapapers.com

SEO DEIREADH AN SCRÚDPHÁIPÉIR

LEATHANACH BÁN

NÁ SCRÍOBH AR AN LEATHANACH SEO

www.xtrapapers.com

LEATHANACH BÁN

NÁ SCRÍOBH AR AN LEATHANACH SEO

www.xtrapapers.com

LEATHANACH BÁN

NÁ SCRÍOBH AR AN LEATHANACH SEO

www.xtrapapers.com

NÁ SCRÍOBH AR AN LEATHANACH SEO

Don Scrúdaitheoir amháin	
Uimhir Ceiste	**Marcanna**
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	

Marc Iomlán	

Uimhir Scrúdaitheora [ ]

Cuireadh isteach ar chead chun an t-ábhar cóipchirt uile a atáirgeadh.
I gcásanna áirithe is féidir nár éirigh le CCEA teagmháil a dhéanamh le húinéirí cóipchirt agus beidh sé sásta na hadmhálacha sin a fágadh ar lár a chur ina gceart amach anseo ach é a chur ar an eolas.

www.xtrapapers.com

Rewarding Learning

General Certificate of Secondary Education
2018

Foghlaim don tSaol agus don Obair: Líneach

Aonad 3

[GLW31]
DÉ hAOINE 11 BEALTAINE, MAIDIN

Foinsí A, B agus C

11189.08

www.xtrapapers.com

Iatán: Saoránacht Áitiúil agus Dhomhanda

Le húsáid le Ceisteanna 4 agus 7.

FOINSE A

Cearta Daonna

Tá cearta daonna tábhachtach i sochaithe daonlathacha cionn is go gcuidíonn siad le daoine a chosaint ar mhí-úsáid. Cuidíonn siad fosta le cinnte a dhéanamh de go gcaitear go cothrom le daoine.

Is eagraíocht é Coimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta an Duine a chinntíonn go seasann an rialtas le cearta daonna na ndaoine. Cuireann sé comhairle ar fáil fosta do dhaoine faoi chearta daonna.

Cuidíonn cearta daonna le cinnte a dhéanamh de go bhfuil caighdeán maith beatha ag daoine. Féadann daoine i bpobail áitiúla freagracht a ghlacadh fosta as caighdeán na beatha a fheabhsú sa cheantar acu. D'fhéadfadh grúpa áitiúil pobail saincheisteanna agus réimsí áitiúla a shainaithint arbh fhéidir leis iad a fheabhsú. D'fhéadfadh sé daoine a spreagadh le bheith ina saorálaithe agus obair a dhéanamh maidir le, mar shampla, dul i ngleic le graifítí agus le loitiméireacht.

Foinse: Príomhscrúdaitheoir

www.xtrapapers.com

Iatán: Forbairt Phearsanta

Le húsáid le Ceisteanna 5 agus 8.

FOINSE B

Mí-úsáid Alcóil

Is féidir le barraíocht alcóil a ól a bheith ina chúis le fadhbanna fisiceacha, mothúchánacha agus sóisialta a d'fhéadfadh tionchar a imirt ar an duine óg sa bhaile agus ar scoil araon. Thiocfadh le tinneas póite agus mothú tinnis sa mhaidin a bheith i measc na n-éifeachtaí fisiceacha.

Ólann lear mór daoine alcól agus ní bhaineann siad aon mhí-úsáid nó drochúsáid as. Thig le mothúcháin dhearfacha a bheith ag daoine nuair a ólann siad alcól sa mheasarthacht, amhail taitneamh nó a bheith ag mothú níos muiníní astu féin.

Is féidir go mbeidh ar an duine a bhaineann mí-úsáid as alcól thar thréimhse fhada ama cuidiú agus tacaíocht ghairmiúil a chuardach. Sa chás go bhfuil duine óg buartha faoi mhí-úsáid alcóil thiocfadh leis dul isteach i ngrúpa áitiúil féinchabhrach a fhéadann tacaíocht agus treoir a chur ar fáil le cuidiú leis deileáil leis an fhadhb.

Foinse: Príomhscrúdaitheoir

www.xtrapapers.com

Iatán: Infhostaitheacht

Le húsáid le Ceisteanna 6 agus 9.

FOINSE C

Saol na hOibre

Tá sé tábhachtach go mbíonn a fhios ag daltaí cad é a tharlaíonn ag agallaimh, mar sin de socraíonn múinteoirí Laethanta Scileanna Agallaimh in amanna sa scoil.

Má éiríonn le hiarratasóir maidir lena iarratas ar phost, aithneoidh sé go bhfuil beann ag fostóirí ar inniúlachtaí agus cáilíochtaí pearsanta sna fostaithe acu.

De ghnáth téann fostaithe isteach i gceardchumann nuair a thosaíonn siad ar obair. Cé go gcuireann ceardchumainn líon mór tairbhí ar fáil do na fostaithe, is féidir leo fosta mothú a spreagadh san fhostaí nach gciallaíonn a bheith mar bhall i gcónaí go cinnte go bhfuil sé ag fáil luach a chuid airgid lena bhallraíocht.

Foinse: Príomhscrúdaitheoir